

Ese de dóne ori in septemana:
Joi-a si Duminec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintelo si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori, ce contien cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sirc garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALA.

Nr. $\frac{461.}{113.}$ scol.

Examinele de cualificatiune pentru invetiatori se vor incepe mercuri in 24. aprile stilulu vechiu an. cur., si a nume in acésta di de mercuri va fi scripturisticiulu, éra in dilele urmatórie examinele verbali.

Acei invetiatori, cari nu s'au supusu inca examenului de cualificatiune, sunt provocati a se infacisiá la acestu terminu provediuti cu documintele necesarie despre botezu, studieles absolvate si despre pracs'a invetiatorésca.

Din siedinti'a senatului de scóle, Aradu 14. martiu v. 1874.

Presiedinte substitutu:

Andrei Papp
Protosincelu.

Ioane Moldovanu
Notariu.

PARTE NEOFICIALA.

Din Scrierile Stului Ioanu Gura de auru. **Despre inviere.**

(Serbatóri'a Pasciloru.)

Ce este mórtea, decâtu despartirea sufletului de trupu? Candu sufletulu, care vietuiesce in eternu, si nici candu póte se móra deórace este suflare din Ddieu, parasesce corpulu, numai acest'a singuru móre: pentrucá o parte din noi este muritória, ér un'a nemuritória. Sufletulu, care se desparte intr'unu modu neobservatu de ochiulu omenescu, luat de angeri este dusu in sinulu lui Avramu déca a fostu dreptu, séu in carcerulu iadului déca a fostu pecatosu, pana candu va veni diu'a determinata, in carea sufletulu érase se va impreuná cu trupulu, ca se dee seama inaintea scaunului judecatii lui Cristosu. — Eu diu cá sufletulu va fi érase impreunatu cu trupulu, deóra-ce viéti'a venitória nu absorbe, nici nimicesce trupulu, ci numai scurtimea vietii lui si mórtea, cari ambe la inceputulu creatiunei n'au fostu impreunate cu trupulu. Trupulu adeca este lucrulu lui Ddieu; peritiunea lui si mórtea a venit in lume prin pecatu. Totusi trupulu desbracandu-se de corruptiune si imbracandu-se intru ne-corruptiune, lapeda ce a venit din pecatu, si ié érase in posesiune, aceea ce i-s'a datu din grati'a lui Ddieu, intielegu: neperitiunea.

Invetiatur'a despre invierea trupului este de cea mai mare insemnatate: ne dá o cunoscentia perfecta de ade-verurile credintiei; ordinéza viéti'a nóstra si apera provedinti'a ddieésca de ori ce acusa. Necredinti'a in aceea face viéti'a nóstra perversa, o umple cu mii de rele si o aduce tóta in disordine. Din contra credinti'a intru dens'a intaresce convingerea nóstra despre o provedintia, carea guvernéza lumea, ne dá zelu mare spre virtute, ne imboldesce ca se fugimu cu ingrigire de reu, si tóte le umple cu linisce si pace.

Care nu crede cá va inviá si va trebui se dee seama de faptele sale, ci eugeta cá tóta fiinti'a nóstra este res-trinsa la acésta viéti'a: acel'a nici de virtute se va inte-resá multu. Si cum ar si poté face acést'a deórace elu nu speréza nici o respata? Inse unu atare nu se va retie-né nici dela pecate pentru cá elu nu ascépta pedépsa pentru abaterile sale, ci se va predá pre sine pof-teloru si pasiuniloru si va pasí la totu feliulu de pe-cate. — Din contra care este convinsu despre judecat'a venitória, si acésta judecata infricosiata pururea o are inaintea ochiloru, socotindu la sentinti'a nerevocavera, va cercá in totu modulu. ca sè se deprinda cu perseverantia in bunacuvintia, blandetia si tóte celelalte virtuti, fugindu asemenea de necuviintia, neobrasnicii, si de tóte vitiurile.

Credinti'a in inviere este si cea mai mare mangaiere in patimi, in lupt'a cu ostenelele si greutatile vietii. Chiar pentru aceea vorbesce stulu Pavelu Apostolulu de atâtea ori despre inviere, ca adeca se indemne pre ostasii lui Cristosu in ostenelele si suferintiele lor, spre a ii man-gaiá si inaltia. Chiar pentru aceea dice: „In tóte patimi-mu necasu, dar nu ne stremtoramu; suntemu in nedumerire, dar nu ne desnadaidumu. prigoniti dar nu parasiti; sur-pati dara nu prapaditi! sciindu cá celu ce a ridicatu pre domnulu Isusu, ne va ridicá si pre noi prin Isusu; pentru aceea nu slabimu;” ¹⁾ — si: „scimu cá de se va stricá cas'a nóstra cea pamentésca a corpului acestui'a, avemu zi-dire dela Ddieu, casa nefacuta de mana, vecinica in ceriu.” ²⁾ — Ca cea mai mare mangaiere asiadara in luptele si patimile vietii, apostolulu considera speranti'a si viéti'a venitória dupa inviere. —

La inviere iubitoru, totu omulu ie parte, dupa cum dice apostolulu: „Toti vomu inviá; fia care la ordinea sa.” ³⁾ — Ce insemnéza acést'a? Vrea se dica cumca: paga-nulu si Iudeulu, necredintiosulu si dreptucredintiosulu, in scurtu, totu omulu intru ceea di va inviá. Cá acuin vor inviá toti ómenii, pecatosi si drepti, cei foradelege si virtuosii: asia tu nu trebuie se credi cá dóra Ddieu ar fi nedreptu, si se nu dici in tine insuti: ce este acést'a? eu care am fostu asia zelosu si am suferitu atâte, voi inviá ce e dreptu, dar tocmái asia va inviá si paganulu, celu fora de Ddieu si idololatrulu s. a. I. si va gustá ace-easi onóre a invierei? Ca prin atari cuvinte se nu vini in confusiune, asculta ce dice insusi Cristosu: „Va veni tim-pulu, candu toti cei ce sunt in morminte, vor audí gla-sulu fiului lui Ddieu; si vor esí cei ce au facutu bine spre invierea vietii, ér cei ce au facutu rele intru invierea ju-decatii.” ⁴⁾ — Vedeti ce deosebire e intre cei ce vor inviá! Toti ómenii vor inviá ce e dreptu, inse celu drep-tu va inviá spre viéti'a, celu pecatosu din contra pentru

¹⁾ II. Cor. 4. 8—9. 14. 16.

²⁾ II. Cor. 5. 1.

³⁾ I. Cor. 15. 22. 23.

⁴⁾ J. 5. 28. 9.

primirea pedepsei. Bine că și trupurile pecatorilor sunt neperitoare, ci această onoare este pentru densele unu isvoru de pedepsă și ticalosia, căci corpurile lor vor învia ca se suferă o tortură continuă de focu. Căci nu aceea este, ce e demnu de doritu, că de comunu totu vomu învia și ne vomu îmbracă cu necorupțiune, ci aceea, că la înviere nu ne vomu afla fora de gloria și speranția îmbucurătoare; ca se nu fie foculu sorțea noastră, care este hotaritu pecatorilor.

Ci, întrebi cum vor învia dreptii? Asculta ce dice insusi Domnulu: „Atunci, dice, dreptii vor străluci ca soarele, în imperiul Tatalui.“⁵⁾ Dar ce dicu despre strălucirea sôrelui, căci cei drepti trebuie se fie preamariti spre marirea lui Cristosu, după cum marturisesce Apostolulu dicendu: „Petrecerea noastră este în ceriuri, de unde și, acceptam pre Mantuitoriulu, Domnulu nostru Isusu Cristosu, care va schimbă trupulu nostru celu miserabilu ca să se faca în chipulu trupului mariei lui.“⁶⁾ Trupulu nostru celu moritoriu va fi schimbatu asia dara si se va face asemenea mariei lui Cristosu; celu muritoriu se îmbracă în nemorire, si ce s'a semenatu în slăbiciune va învia în putere. Trupulu nu se va mai teme de putrediu, nu va avea a se mai teme de fôme, sete, morburi și nici de nefericiri, si va pasi la midilocu o pace sigura și o linisce continua a vietii. Intru adeveru că marirea ceresca, carea o va primi celu dreptu la înviere, întrece de parte ori ce alta marire, si este fora fine. —

Ci celu ce dubiteza, si necredinciosu întreba dicendu: intru adeveru ore vor învia trupurile? Eu respundu cu cuvintele Apostolului Pavelu: „Nebune, tu ce sameni, nu resare de nu va mori; si ce sameni tu, este numai unu firu de grâu seu de alta samentia“⁷⁾ carea este môrta, uscata și fora sucu. Ci după ce a putreditu, resare érași mai fructifera, se îmbracă în pastarie și se arméza cu virfuri ascutite. Acum acel'a care pentru sine lasa se resara grauntiulu de grâu, se nu te pôta pre tine sculă pentru sine? Densulu care ridica pre tóta diu'a sôrele din grôp'a noptii, readuce lun'a de atâte ori din apusulu seu, si rechiamă anutimpurile trecute spre folosulu nostru: au pre noi, pentru cari renoiesce tôte acestea, nu ne va reînoui? se suferă, ca acei'a pre cari ii-a facutu vii prin suflarea sa, să se stenga pentru eternitate? Cum, omulu care singuru pre pamentu pôte cunôsce si onorâ pre Ddieu, se apuna pentru eternitate!

Inse tu te indoiesti că trupulu teu pôte fi restauratu după môrte, după ce elu s'a prefacutu în cenusia, érase în pulbere. O omule, spune-mi ce ai fostu înainte de a fi conceputu în pantecele mamei tale? Nemica. Ddieu, care te-a facutu din nimic'a, au nu te va poté reinfinția din ceva? Credi oă a restaură ceva, ce a existatu e mai usioru decât a produce unu ce, care nu a existatu. Elu, care te-a creatu în pantecele mamei tale, pôte se te creeze de nou din senulu pamentului. Pôte că te temi, că ôsele tale cele uscate nu se vor poté îmbracă cu carne. Incéta a mesurâ atotputintia Ddieesca după neputintia ta propria! Densulu, creatorulu tuturor lucrurilor, care îmbracă în totu anulu arborii cei goi cu frundie, riturile uscate cu flori și ierburi, si ôsele tale le va îmbracă la primăver'a învierii. Si profetulu Ezechilu s'a indoitu odata despre acést'a, ci Ddieu i-a aretatu lui în vedere, cum a începutu a fumegă si „éta s'a facutu unu vuetu si s'a apropiatu osu langa osu, si fia care la închietur'a sa vine si carne au crescutu pre densele, si pelea le-a acoperitu; si suflarea a intratu: si a înviatu,

si a statutu pe pitiorele lor, o oste mare forte.“⁸⁾ Asia a convinsu Ddieu prin aretare spirituala pre profetulu despre înviere; elu inse această vidiune a însemnatu-o, ca unu adeveru atatu de însemnatu se fia cunoscutu si urmasiloru. Isai'a inse cu dreptulu striga: „Mortii vor învia, si cei ce sunt în gropi voru esi, căci rou'a ce vine dela tine, îi face érași vii.“⁹⁾ Precum resaru si învia din pamentu ierburile udate de rona, tocmai asia prin rou'a spirituala a lui Ddieu vor învia ôsele credinciosiloru.

Inse tu ai scrupulu, ore se pôte, ca din atâte parti de pulbere mici, în câte se desface trupulu după môrte, să se constituie érași omulu întregu. Éta, tu singuru poti dintru-o scanteua mica se produci focu mare, au Ddieu nu va poté din pucina cenusia se produca corpulu teu? Candu inse dici, că din acést'a si din acel'a corp, nu a mai remasu nimicu, s'a nimicitu de focu, a fostu mancatu de fiare selbatice; candu dici acestea, cugeta totdeodata, că tôte érași se întorcu în pamentu, cenusi'a celoru arsi, si animalele, cari au mancatu vre unu omu, tôte se prefacu pamentu, si din pamentu porunc'a lui Ddieu érași i va sculă. Uita-te numai la tine. Candu nu ai de îndemana nici o scanteua de focu, îei amnariu si cremene si amagesei din lovitur'a lor focu câtu ti-trebuie. Foculu a fostu îngropatu în piétră, ci prin tine s'a desceptatu. Acum ce poti lucră cu mintea, carea ti-a datu-o Ddieu, că adeca aduci în viétia ceea ce éra ascunsă si îngropată, scanteu'a: au maiestatea Ddieesca prin atotputintia sa nu va poté lucră asisderea? Se nu pôta aduce în viétia ce este ascunsu si îngropatu? Crede numai, că Ddieu este atotu puternicu! Numai aceea trebuie se întrebi, că promis-a Ddieu o înviere a mortiloru? Ai acést'a, si ai testimoniū că Ddieu a promis, ba despre acést'a ai chiar testimoniulu lui Cristosu: asia dara crede cu taria si nu te teme de môrte. Cristosu dice chiaru: Va veni timpulu, candu cei ce sunt în mormenturi voru audi viersulu fiului lui Ddieu, si vor esi. etc. Astfelu insusi Cristosu singuru ne promite învierea. — Apostolii vestescu că Cristosu a înviatu din morti, si că învierea lui fiindu garanti'a învierii noastre, prin densulu totu mortii se vor sculă. În nadejdea învierii, apostolii nu s'au temutu nici de môrte, nici de torture, nici de crucifigeri. Au sigilatu testimoniulu lor despre înviere prin versarea sangelui lor. „De nu este învierea mortiloru, dice Apostolulu Paulu, atunci nici Cristosu s'a sculatu; acum inse Cristosu s'a sculatu; si precum prin unu omu a venit môrtea, asia prin unu omu (Cristosu) si învierea mortiloru. Precum intru Adamu toti moru, asia intru Cristosu toti vor învia.“¹⁰⁾ — Si adauge: De nu se vor sculă mortii, pentru ce ne espunemu pericleloru pre tóta ôr'a? Tóta diu'a vedu môrtea înainte mea, si ce folosu mi-este déca mortii nu se vor sculă? Si la altu locu dice, că în tóta diu'a se vede predatu mortii, si totusi nu s'a lasatu de vestirea Evangeliului, „încredintiati că celu ce a sculatu pre Domnulu Isusu, si pre noi ne va sculă.“¹¹⁾ Ce inse dicemu despre santii martiri? Avutu-au o firma speranția în înviere, seu nu? Déca nu ar fi avutu-o aceea, de siguru că o môrte asia plina de martirii si torturi, nu o ar fi tienutu de castigu. Asia ei nu au cugetatu la torturele presente, ci la resplat'a venitória. Se vorbescu despre barbati nenumérati si despre muieri, de juni si june, cari au despretiuitu môrtea pamentesca? Déca ar fi negatu pre Cristosu, si-poteau mantui viétia? Ci au mai voitu asi jertfi viétia temporală, ca se castige pentru

⁵⁾ Mat. 13. 43.

⁶⁾ Philip. 3. 20—1.

⁷⁾ I. Cor. 15. 36—7.

⁸⁾ Ezech. 37. 7, 8, 10.

⁹⁾ Isa. 26. 19.

¹⁰⁾ I. Cor. 15. 20 — 22;

¹¹⁾ II. Cor. 4. 14.

ea cea eterna; se fia esilati de pre pamentu dar se devina locuitori ai ceriului. Ca si Apostolulu Paulu, asemenea si ei au fostu intariti prin credinti'a in inviere in acelu eroismu.

Asia dara pentru ce se ne tememu de mörte? Déca suntemu urmasi ai santiloru martiri, si voimu ca o data se fimu uniti cu densii, asia nu avemu de a ne intristä nici pentru mörtea nöstra, nici a rudeniilor. —

Candu simtiesci asiadara cá ti se apropie mörtea, retiene-ti lacriméle si suspinulu teu, si lasa in loculu acestei intristari, ca se vina in inim'a ta acea intristare mantuitória, despre care Apostolulu dice cá e placuta lui Ddieu, acea intristare, carea esoperéza mantuiera, adeca parerea de reu pentru pecatulu comis. Strabate inim'a ta, esaminea consciinti'a ta, si déca affi ceva, de ce seti para reu — si de siguru cá vei affi — suspina la marturisirea pecatului, plange in rugatiune, fii ingrijatu pentru mörtea cea adeverata, adeca pedeps'a sufletelui ten, si te intristéza pentru pecatu. Atunci nu te vei infricá pentru disolverea acestui trupu, pentru cá acel'a, dupa voi'a lui Ddieu, odata érase se va restaurá mai maritu. Ca inse la idei'a despre inviere se nu tremuramu, se ne nisuimu spre lucruri bune si o viétia virtuósa, si pana candu este timpu se nu negligemu salvarea nöstra. Se aducemu fructe vrednice de pocaintia; cele ce am gresitu se le indreptamu, ca se nu ne suprinda ór'a mör-tii, candu ne va lipsi timpulu spre a poté face destulu pentru pecatele nöstre. Astfeliu urmandu vomu avé parte meritata de inviere in Domnulu nostru Isusu Cristosu, carui'a impreuna cu a Parintelui si Spiritului Santu, se cuvine marirea, puterea si adoratiunea in eternu. — Amin.

Sibiü, in Martiu 1874.

G. Pletosu,
clericu.

Vechii gramatisti si ortografisti Romani de oriente (Daco-Romani) de stravechi'a nöstra religione ort. orientala.

(Continuare din Nrulu 11.)

„Urmandu dara dupa stilulu acest'a si vestitulü Cesarie episcopulu Romnicului, si urmatoriulu lui Filaretu, in întörceora celoru döuesprediece Mineie s'a obicinuitu pana in diu'a de astadi atätu in töte cartile bisericesci, câtu si in vorb'a nöstra de obste a se intrebuintá.

Cu greu este si va fi dreptu aceea a aduce limb'a acést'a in curatieni'a si originalulu ei; adeca in limb'a vechia romanésca; cáci de ar aduce-o cineva in curatienia ar fi tocmái latinésca si italianésca, si celu ce ar invetiá romanescé asia limpede care nu este romanu, cartile bisericesci nu le-ar potea intielege, nici vorb'a obsteasca de acum obicinuita; Romanulu neinvetiatu inca, socotescu cá, ar dice cá ij schimosesci limb'a parintésca. Macar cá Parimieriulu romanescé tiparitu in Moldov'a la anulu dela zidirea lümei 7191 si viétia santiloru Apostoli, ér in Moldov'a la anulu dela Cristosu 1682 de Dositeiu mitropolitulu Moldovei; mai multu sunt intocmite intru asemenarea originalului limbei nöstre decâtu celalalte carti bisericesci, cum au urmatu si domnealui Ienaca Vacaresculu aceea cu observatiile gramaticesci.

Domnulu Ioanu Molnaru doftoru si profesorü de tamaduirea luminii ochiloru, in cartea sa de economi'a stupiloru, si in Gramatic'a sa nemtiésca romanésca, éra mai vertósu dintru a sa Retorica ce câtu de curendu va esi din tipariu, C. Par. Samuilu Clein dela Sadu cu deslucirea Biblii romanesci, cu Theologi'a Moralicésca, cu Jus Nature (dreptatea firii) cu gramatic'a Daco-Romana: in Vien'a, sunt aceia carii au adusu si aducu acuma róde, si mlahtié limbei romanesci, curatindu prin multele carti care le au datu si le dau la lumina töta neghin'a ce cuprinsese limb'a nöstra, silinduse si de acum inainte, din câtu va fi putintia a o apropiá de originalulu ei, inse asia ca si cartile bisericesci bine se le intielegemu. Ddieu dupa dreptatea sa se-i intarésca! spre a putea aduce si Leccionulu romanescu care l'au inceputu (cu multa stradanie) la deplina seversire, din ale caror'a isvóra multu m'am adaptatu si eu intru alcaturia Maiestrii grairii romanesci.

Vede-vei inbite cetitoriule chipulu impartirii acestii Gramatici. Am intocmit'o dupa sistem'a normalicésca, din care pre lesne töta cuprinderea ei in tabella pre o facia in scurtu se poté arótá uceniciloru, din care mai multa deslucire si inlesnire la alto invetiaturi le va veni. Asisderea dupa chipulu intocmirii acestia, dupa ce ucenicii in scurta vreme vor dobandi temeinic'a Maiestrie, ori Gramatic'a latinésca, ori germanésca (nemtiésca) cu aleasa desceptare vor putea a o pricepe, si folosinti'a spre care sfersitu o invetiá a o dobandi fiindu cá la fiesce care parte si capu alu acestei Gramatici am adaugatu si terminurile latinesci, ca candu ar incepe ori ce Romanu a invetiá limb'a latinésca mai bine si mai cu lesnire se poté pricepe si invetiá.

Nici se te miri iubite cetitoriule cáci am schimbatu séu scurtatu unile cuvinte, care pana acum intraltu chipu s'au respunsu, cáci in originalulu limbii nöstre mai intaiu asia s'au respunsu, tragenduse dela Latinu; in l de pild: *sóre* (latin *sol*) in locu de *soare*; *ómeni* (lat. *homines*) nu oameni; *doua* (lat. *duo*) nu doao si alt.

Nu potu dice tocma precum acést'a alcaturie ar avea deplin'a ei seversire, ci aflanduse unu rivnitoriu de binele Neamului seu, a adaugá cele ce inca ar lipsi séu ce va fi gresitu cu sanetósa luare aminte a indreptá; se va odihni sufletulu alu meu!

Dupa ce dara veti invetiá fundamentulu cetirii din Bucóvna, primiti acést'a osteneala a mea, si ve folositi spre mai mari invetiaturi gatinduse.

Si asia dupa ce veti esi dela intunerecu la lumina, veti vedé si raiulu.

Sibiü in 4. dile alui Decemvrie 1797.

Radulu Temp.e.

Din acést'a precuventare de gramatica aci comunicata se constata per eminentiam zelulu nationalu alu Romanului ortodocu ca gramatistu, cáci precum vediumu, aci ne vorbesce de ajungerea la *originalulu limbei nöstre*; aci face pre scurtu istoriculu literaturéi nöstre; aci preste totu ne dá a pricepe, cá biseric'a ort. rom. la finea seclului alu 17-le, carele e periodulu de cërta intre romanii ortodoci si ne ortodoci, avea literatorii sei proprii! —

Permitiendu-mi cercustarile voiu mai vorbi si despre alti literatori Romani ortodoci din seclulu urmatoriu.

Presbiterulu J.

Desvoltarea si folosulu sciintieloru.

(Discursu rostitu de Teodoru Pelle clericu de curs. III. la prelegerea publica arangiata de societatea de lectura a tinerimei clericale din Aradu, in 3/15. Februaru a. c.)

„Unde-i unulu nu-i putere
Unde-su doi puterea cresce“.

(Finea.)

Dupa ce pre scurtu am definiatu ce este sciinti'a si cum s'a desvoltatu, se trecemu acum la folosulu sciintiei. —

Sciinti'a pre ori ce terenu e midiloculu prin care omenimea si-imbunatatesce starea materiala si-si prepara venitoriulu.

Unde nu e sciintia nu e nici fericire, poporulu care nu se cultivédia in acést'a arte divina, nu poté avé sperantia de unu venitoriu frumosu.

Pre sciintia se bazédia bunastarea si esistinti'a omenimei. —

Nesciinti'a este reulu celu mai mare ce-lu impedece pre omu de asi croi o sórte mai buna si indestulitória si a procede cu siguritate catra scopulu destinatiunei sale, catra perfectiune. —

Seraci'a inca e o urmare a nesciintiei, pentrucá omulu nesciutoriu, omulu neinvetiatu, ori câtu va lucrá nu va poté progresá alaturea cu celu invetiatu; elu nici candu pre langa töta diliginti'a sa nu se va poté bucurá de o positiune placuta in asemenare cu omulu invetiatu. —

Nesciinti'a nu-lu lasa a face progrese intru imbunatatirea starei sale misere si a se folosi de midilócele de imbunatatire.

Omulu neinvetiatu si seracu totu seracu remane.

Er celu cu invetiatura, pre langa lucrü si diliginti'a, usioru si-póte implini detorintiele si impuciná lipsele, si cu pucina greotaté si-póte procurá cele necesarii pentru ascurarea esistentiei sale. —

Totu déuna, si in totu timpulu a fostu individi si popóre ayute si serace. Acést'a a aternatu dela gradulu lorü de cultura si sciintia, dela lucrulu si diliginti'a impreunata cu sciinti'a. —

Multe popóre ni arata Istori'a vechia, care cultivandu acestu tesauru scumpu, au devenitu mari si puternice si au jucatu unu rolu insemnatu pre bin'a publica a lümei. Vechii Egiptoni, Feni-

cienii, clasicii Greci, acești fii ai marilor întreprinderi, puternicii romani strămoșii noștri, cari pre lungă vreme au muncit cu desăvârșire să se dedice a reportă victorii pe câmpul luptelor sângeroase se dedeau și muselor, cultivau științele atât de folositoare, ni dau o via dovadă despre ce poate un popor face prin știință. Aceste popoare deși au disparut din sirul națiunilor, totuși trăiesc și astăzi și vor trăi în eternitate prin operele lor clasice, cari cu limba neperitória vestesc marimea spiritului lor întreprindătoriu. —

Dar nu numai în trecutul ci și în prezente sunt popoare de acele cari cultivând științele și punu baza solidă existenței naționale și înaintându-se cu pași repede pe calea progresului către viitoriu. Gloriosul popor francez numai prin știință a fost capace a concepe ideea cea sublimă de eliberare a popoarelor din jugul tiraniei; elu numai cultivând știința și-a eluat rangul: de antaiul popor al lumii. Anglia, care se poate semăna în privința comerțului și speculei cu Cartagen'a veche, numai prin navigare și comerț care încă o știință s'a estins prin cele mai îndepărtate părți a pământului și a întemeiat colonii în Asia, Americă și Australia.

Au fost înseși și de acele popoare, cari necultivându-se în știință necunoscându folosul ei, au disparut fără urme din sirul națiunilor, lăsându în urmă numai numele spre pomenire. Pre acele Istoriile le caracterizează de nobile și demne de viață, pre aceste de miserie și nepotămințe. —

Popoarele, cari dezvoltă cea mai mare activitate întru câștigarea științei, acceptă cu dor viitoriului; pentru că prin știință de care nu te poți lipsi tiranul, de care nu se atinge timpul necrutătoriu, ce toate le consumă, ci care rămâne în eternitate, și punu baza solidă viitoriului și fericirii temporane. —

Folosul științei e dăru Dlor! îmbunătățirea sortii, alungarea serăcii din casele omenești, cunoșterea lumii și totu ce este în lume, desvâlirea minții și cultivarea spiritului, asigurarea fericirii pămăntesci, și a unui viitoriu mai frumos și mai serin, dăru în urmă unui trecut trist și întunecat. —

De ce toate popoarele necunoscându folosul celui mare a științei și dezvoltă toată activitatea, și se niscesc din toate puterile, ase adapă din acestu izvor nesecat, cum nu ne vomu nisui noi romanii după unu trecut lung de suferință, după o amorfă spirituală de seculi a ne împartăși de acestu daru ceresc, cum se nu se nască în noi imdennul și dorul de a învăța și a progresa după o lungă nepăsare. —

Au nu sunt trebuințele noastre mari și multe, au lipsele nu ni se înmulțesc pe toată ziua?

Unde se cercăm în pucina lor, cum ne vomu desbrăca odată de nesciință, cum vomu scăpa de serăcia și cum vomu deveni în posesiunea mijloacelor necesarii pentru a eși din abisul pieririi în care ni-a ținut și împins fatalitățile alor 18 seculi? —

De unde se acceptăm îmbunătățirea sortii noastre atât de miserie în toate privințele? Dela Ddieu ca s'hastru din desierturile Egiptului, care vedându-se amenințate de elementele naturii, de fărlele selbatice, de scorpii veninoase, implora ajutorul celui de sus se-lu mantuiască? sau dela orbă urșita ca calugarii mahomedani? nu! Ddieu nu face minuni, a făcutu cându încă popoarele nu devenise la conștiință de sine; er' acumă după ce omenimea și-cunoște misiunea, scopul destinației sale nu-su delipsă minunile ceresci cu atât mai puțin ajutorul urșitei, care neavându estere nu poate se aiba nici o influență în schimbarea sortii popoarelor și în conducerea destinului omului. —

Mijloacele de îmbunătățire sunt: știința, lucrul și diligența; de serăcia vomu scăpa de ce vomu lucră, înse cu știință căci lucrându fora a ști lucră, totă osteneala nu ne conduce la vreun rezultat îmbucurătoriu. —

Știința dăru trebuie se ne căștigămă mai antai, că numai așa vomu pute a ne folosi de mijloacele necesarii pentru îmbunirea stărei și asigurarea existenței noastre naționale pe viitoriu, și numai așa vomu face se dispara urmele triste a trecutului din viața noastră națională. —

„Marita nația românească! cându te vei lumina cu învățătura, mai alăsa nația nu va fi pre pământu înaintea ta“.

Aceste erau cuvintele marelui Cichindealu înainte de acestă cu 53 de ani. Știindu că unu popor numai avându știința poate deveni mare, cu aceste cuvinte voi elu se crede o națiune avută și cultă demna de strabunii și de descendenții din Quirini și semi-diei. —

Aceste cuvinte ar trebui se fie sculptate, adăncu separe în inimă fărului romanu adevărat și se fia ocupațiunea cea mai serioasă a tuturor. —

Precumă aceia, cari primindu sta taina a botului intro-

dus de marele reformatoriu a lumii „Cristos“ au trecut din întuneric la lumină, așa aceia, cari dau valoare acestor cuvinte și le urmărează vor trece din întunericul nesciinței la lumină a progresului naționalu. —

Mijlocul de a ni căștiga știința de a ne lumina cu învățătura e școlă, asocierea și cetirea cartilor științifice.

În școli trebuie se se crească tinerimea conformu spiritului timpului, conformu trebuințelor naționale; în societăți membrii, cari compun societatea, se producă ceva bun de interesu publicu naționalu; er' prin cetirea omului se și nutrească spiritul setos de știință și se devină în posesiunea ideilor și a cunoștințelor folositoare.

Școli i trebuie romanului, se lucre în unire și se nu fie nepăsătoriu; se cetească cartile românești, organele de publicitate cari răspândesc știința și cultura și prin acestă se partinască literatură, scriitorii romani cari s'au dedicat binelui comunu, culturii și progresului naționalu; căci atunci s'ar miza în care ne aflăm se va schimba și viitoriul ni va fi asigurat.

Înainte dăru fii romani, se ne luptăm sub flamura Minervei care a falăiat ore cându superbu de pre murele Capitoliului și Ulpiei-traiane și în urmă s'a dripit de urmele barbarilor invadatori; se ne luminăm ca cu timp se potemu lupta pentru principiul luminei ca unii cari ne-am angajat de ostasi în această imperia; se ne căștigăm știința ca la timpul său acestă se o potemu presta și poporului ce ne acceptă cu dor se-lu învățăm și conducem pe calea mantuirii către viitoriu.

Romani! interesante de binele comunu, nisuite a ve căștiga știința și a contribui din toate puterile la înaintarea progresului naționalu!

Parinti de familia dați o creștere românească fiilor voștri, învățați-i așa iubi patriă, națiunea și limbă.

Mame române cresceti din fiii voștri romani adevărați și creștini buni, și din ficele voștre totu atâtea Veturii, Corneli, Elene și Flăve, spunetele cu ce focu au iubit strabunii națiunea și limbă și încâtu au degenerat romani ipresintelui!

Enilați limbile străine din casele voștre, conversați în limbă română, în aceea limbă dulce în care cugetau și vorbeau puternicii strabuni! —

Astufelu potemu cu linisce și fora temere a accepta viitoriul secretu, fiindu securi că va fi mandru și frumos!

Susu la fapte dăru lucrul se trăiescă!

A n u n c i u.

1

Am vedutu pre mulți negotiatori, rei de credință, că nu cugetă la omenia și creditul firmei lor, ci numai cum se se îmbogățească repede, fia chiaru amagindu pre comitetele parohiale și pre preotime, — de aceea m'am oferit cum se ferescu de inselatiune pre oo. comitete și pre oo. preoti, ca pentru banii lor se-si capete lucruri bune, și am înființat însumi în negotiatoria mea sub firmă:

„Nicolau Zsiga și Comp.“

în Oradea Mare, piața santului Ladislau unu depositu mare de ornamente (odasii) bisericesci, precum falone, patrafire, manusiere (rucavities) și celelalte; asideria materii pentru vestimente preotiesci, materii felurite de peru și de metasa pentru prapori și altele.

Preturile sunt cele mai eftine, era despre bunătatea materiei și a lucrului dau cheșesia. Bucuros servesc și cu mustre celor a ce dorescu.

Deschilinitu am grigitu la întocmirea preturilor, ca se fie de sēmă tuturor, astfelu sunt falone dela 30 fl. până la 300 fl. pentru că fiacare comuna biserică se-si potă căștiga după potința sa.

Nicolau Diamandi.

C o n c u r s u.

2

Neprezentându-se aspiranți în număr recerutu la terminul defptu, se publica non concursu pentru postulu învățătorescu, dela școlă rom. ort. conf. din Zimbru, pre lungă emolumentele și condițiunile publicate deja în Nri. 11, 12, și 13 ai „Luminei“ din anul curinte.

Diua alegerii va fi Marti în septemana luminată, adică a 2 di a lui Aprile a. c. st. v. —

Zimbru la 9. Martiu st. v. 1874.

Comitetulu parohialu:

În contologere cu mine: Ioane Munteanu. Insp. școl. cerc.

Cu tipariul lui Ștefan Gyulaj. — Proprietatea și editura dieceșii aradane. — Redactoru interim. Vincențiu Mangra.